

පාලි ගණ්ඨිපද සාහිත්‍යය පිළිබඳ හැඳින්වීමක්

කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ කථිකාවායඪී, ආචාර්යඪී,
සූජ්‍ය දෙනියායේ පඤ්ඤාලොක හිමි

පශ්චාත් පෙටක බෞද්ධ අතීකථන සාහිත්‍යය අටුවා, ගැටපද, ටීකා, පරකථා, සන්න, පිටපොත් සහ වර්ණනා, යනු විසින් විවිධ වූයේ ද අර්ථවණ්ණා ක්‍රම හා ශෛලීන් විසින් විචිත්‍ර වූයේ ද බුදුසමය ප්‍රමුඛ දඹන දඹනාන්තරය සහ සමය සමයාන්තර දැනුමෙන් පොහොසත් වූයේ ද වෙයි. එකී බොහෝ සාහිත්‍යාඪීගයන් පිළිබඳ අපගේ දැනුම තවමත් පවතින්නේ අදුරේ ය. යුග වශයෙන් ද ග්‍රන්ථවිශේෂ වශයෙන් ද කතීෂ, ආරාධක, අනුග්‍රාහකාදීන් වශයෙන් ද, ස්ථාන වශයෙන් ද, ක්‍රමවේදය වශයෙන් ද, අන්තරීතයන් හා එහි වටිනාකම් වශයෙන් ද ඒ ඒ කෘතීන් පිළිබඳ අභිනවයෙන් ගවේෂණය කළයුතු ප්‍රදේශ රැසක් පාලි සාහිත්‍යය පිළිබඳ පඨේෂකයා අබිමුව බවකි. එම ගවේෂණයන් විවිධ කරුණු හේතුවෙන් දුෂ්කර විය හැකි නමුදු පාලි සාහිත්‍යයේත් බෞද්ධ චින්තාවේත් ඉතිහාසය අධ්‍යයනයට ඉන් සැපයෙන ආලෝකය ඉමහත් බව නිසැක ය. **ගණ්ඨිපද යනු ගැටපදය,¹ නැතහොත් දුරවබෝධපද ය.² ගැටපද යන්නට අතථී දෙකකි. ඒ (1) නොතේරෙන පදය (2) දුරබෝධ පදයන්ගේ අතථී පැහැදිලි කළ පොත්³ යනුවෙනි.**

යම් පදයකින් කියැවෙන අදහස ගැටලු සහිත වූ ත්, අතථීය දුරවබෝධ වූ ත්, තවදුරටත් අතථී කීම් මගින් පැහැදිලි කළ යුතු වූ ත් වන්නේ නම් එබඳු පදයෝ ගණ්ඨිපදයෝ ය. විශේෂයෙන් පාලි අටුවාවන්හි එබඳු පද සුබෝධ කරනු සඳහා දියුණු වූ සාහිත්‍යය ‘පාලි ගණ්ඨිපද’ නමින් ද සිංහල සාහිත්‍යයෙහි ‘ගැටපද’ නමින් ද හඳුන්වනු ලැබේ. පාලියෙන් **ගණ්ඨිපද, ගණ්ඨිපදවණ්ණනා හා ගණ්ඨිපදපටවණ්ණනා** යනු විසින් කෘති විශේෂ (නාම මාත්‍ර වශයෙන් හෝ) විද්‍යාමාන වෙයි. ඒ සියල්ල ම පාහේ නාමමාත්‍රශේෂභාවයට පත් ව ඇතත් සිංහල භාෂාවෙන් සම්පාදිත ‘ගැටපද’ අද ද ශේෂ ව ඇත. අබාසලමෙවන් කසුප් රජුගේ ‘**දම්පියා අටුවා ගැටපදය,⁴ ‘ඡාතක අටුවා ගැටපදය,⁵ ‘මහාබෝධිවංස ගැටපදය⁶** ඉන් ජීවමාන උදාහරණ කිහිපයකි.⁷ (“සිංහල) ගැටපදය පාලි ගණ්ඨිපද ක්‍රමය අනුගමනයෙන් ඇති වූවකි. අභාරම්භයේදී මෙන් ම වැඩි දියුණුවේදී ත් ගැටපද-සන්‍ය රචනා දෙක ම සාහිත්‍ය වෘක්ෂයෙහි එක ලෙසින් වැඩුණු අතු දෙකක් වී තිබේ.”⁸ මෙහි දක්වෙන සන්‍යයට අතථීපදය යනු ද නමකි. **යම් පදයක් අතථීය දුරවිඤ්ඤය නම් එය ගණ්ඨිපද නමින් ද, අභිප්‍රාය දුරවිඤ්ඤය නම් අතථීපද නමින් ද හැඳින් වේ.⁹** ගණ්ඨිපද විචරණය ගැටපදයන්ගේ අතථී පැහැදිලි කළ කෘතියයි. පාලි ගණ්ඨිපද සාහිත්‍යයේ ප්‍රභවය නිශ්චය වශයෙන් නිගමනය කිරීමට සාධක තවමත් මතුකරගත යුතුව ඇත. එහෙත් එය අනුරාධපුර පාලි අටුවාවන්ට වඩා පශ්චාත්කාලීන බවත් පොළොන්නරු යුගයේ ටීකාවන්ට පූව්ගාමී බවත් නිගමනය කිරීමට අප හමුවෙහි ඇති සාධක ප්‍රමාණවත් ය.

පාලි අටුවා බහුල වශයෙන් සම්පාදනය වූ අනුරාධපුර සමය ‘**පාලි අවධකථා යුගය**’ ලෙස සලකා ගතහොත් ඊට අයත් වන්නේ **ක්‍රි.ව. පස්වන හා හයවන සියවස්** ය. එනගින් ම පාලි ටීකා යුගය ලෙස මහාපරාක්‍රමබාහු රාජ්‍යාදයත් සමග එළඹී යුගය ගත් විට, මෙම යුග දෙක අතර සමයට සියවස් පහක් පමණ අයත් වේ. මෙවක රචිත පෙළ පොතපත පිළිබඳ ව අපගේ වතීමාන දැනුම ඉතා සීමිත වුවත් පාලි සාහිත්‍යයේ පෝෂණයට ඉමහත් දායකත්‍වයක් සැපයූ යුග දෙකක අන්තර්ඪාය යුග ලෙස මෙම කාලයේ පාලි සාහිත්‍යයේ සංවධීනය නිහඬ ව පැවතියා යයි සිතීමට නොහැකි ය. එම යුගයේ පාලි සාහිත්‍යය ව්‍යාපාරයෙහි ප්‍රධාන දායකත්‍වය නම් පාලි ගණ්ඨිපද සම්පාදනය යි.¹⁰ පාලි ගණ්ඨිපදයන් පිළිබඳව අපට තොරතුරු සපයන ප්‍රධාන මූලාශ්‍රයකි, **සාරස්ථිපනී විනයටීකාව**. එහි එන පහත සඳහන් ප්‍රකාශය ප්‍රකට ය. **“සබ්බපට කෙතච්චි වුත්තෙ වජිරබුද්ධිටීකාකාරොනාහි ගහෙනබ්බං. මහාගණ්ඨිපදෙහි වා මජ්ඣිමගණ්ඨිපදෙහි වා වුළගණ්ඨිපදෙහි වා වුත්තේ සිහලගණ්ඨිපදෙසුහි ගහෙනබ්බං. කෙවලං ගණ්ඨිපදෙහි වුත්තෙ මාගධිහාසාය ලිඛිතෙ ගණ්ඨිපදෙහි ගහෙනබ්බං.”¹¹** මෙම උද්ධෘතයෙන්

1. සිංහල භාෂාවෙන් මහාගණධීපද, මජ්ඣිමනිකායා සහ චූළගණධීපද යනුවෙන් (චිනය) ගැටපද වූ බව,
2. පාලි භාෂාවෙන් ගණධීපද නමින් (චිනය) ගැටපදයක් වූ බව,

යන කරුණු ගණධීපද පිළිබඳ ව කියවේ. ඉන් ගම්‍යමාන වන අදහස නම් අටුවා රචනයට පසු පාලි-සිංහල යන භාෂාද්වයෙන් ම ගැටපද සාහිත්‍යය වැඩිදියුණු වූ බව යි. බොහෝ සිංහල ගැටපද 'අටුවා ගැටපද' ලෙස හඳුන්වා තිබීමෙන්¹² ඒ බැව් වඩාත් තහවුරු වේ. ඉහත දැක්වුණු ගණධීපදයන් ලංකාවේ නිපදවන ලද කෘති බව සාසනවංසදීපය කියයි.¹³

**“කයොගණධීපදාදූල-මහාමජ්ඣිමසඤ්ඤිතා,
ලංකාදීපනිවාසීහි - ථෙරෙනෙව කතා පුරා”**

ලක්දිව දී මෙම ගණධීපද සියවස් පහක් පමණ කාලපරාසයක සංවර්ධනයට පත් වූ බව පැහැදිලි ය.¹⁴ මහපැරකුම් රජුගේ අනුග්‍රහයෙන් පොළොන්නරු ටීකා සාහිත්‍ය ව්‍යාපාරයේ සමාරම්භයට පෙර පාලි ටීකා රචනා කළේ **ආනන්ද වහරහන මාහිමියෝ** සහ **බද්දිරිහට්ඨාසී අවායඝී ධම්මපාල හිමිපාණෝ** ය. එම දෙපළ ම දකුණු ඉන්දියාවේ සිට ග්‍රන්ථකරණයෙහි යෙදුණු බව පිළිගතහොත්¹⁵ ටීකා සහ ගණධීපද සාහිත්‍යයන්ගේ ප්‍රභවය සහ ඓතිහාසික විකාශය පිළිබඳ එළඹිය හැකි නිගමනය නම් අනුරාධපුර යුගයේ පාලි අට්ඨකථා රචනයටත් පසු පාලි ටීකාවන් දකුණු ඉන්දියාවේ සංවර්ධනය වූ අතර පාලි ගණධීපද ලංකාවේ දී සංවර්ධනයට පත් වූ බවයි. ඒ අනුව භාරතීය පාලි ටීකා සහ ශ්‍රී ලාංකේය ගණධීපද යනු පාලි අත්කථන පිළිබඳ සමාන්තර අභිසංවර්ධනයකි. පාලි ගණධීපද සාහිත්‍යයට සමාන්තර ව සිංහලෙන් ද සුවිශාල ගැටපද සාහිත්‍යයක් සම්පාදනය වූ බව සිතීම නිවරද ය.¹⁶ ගණධීපදය පාලි අටුවාවන්ගේ දුරවබෝධ පදයන්ට පාලියෙන් අත් සැපයූ අතර, ගැටපදය සිංහලෙන් අත් සැපයීය. සිංහල ගැටපදය ගැටපද විසඳන අයුරු පහත දැක්වෙන දම්පියා අටුවා පාඨයෙන් පෙනේ.

“මුහුත්ත මත්තං, මොහොතක් මතු දවස්හි; මම සාවකස්ස ඔලොකනං වා, මම සවුචක්ඛු බැලීම් එව් මෙයින් කුමන සවුචක්ඛු දක. උපන් ප්‍රසාද කියත්. කටච්ඡුභික්ඛං මත්තදානං වා, යනු මම සාවකස්ස යනුව හය් යොජනු. යො, යම් පුගුලෙක්; මාසෙ මාසෙ, මසැ මසැ; සහස්සෙන, දහසකින් විසජ්මෙන් යි සේයි; සතං සමං, සියක් හවුරුදු; යජෙථ, දුන්නේ නම්; යො, යමෙක්; එකඤ්ච භාවිතත්තානං, හැවූ ඇතුන් ඇති එකක්හු; මුහුත්තමපි පූජයෙ, මොහොතක් පිජ් නම්; ‘සායෙව පූජනා සෙයො, ඒ පූජාමැ උතුම්; වස්සසතං, වාසියක්; යං හුතං, යම් දුන් දෙනෙක් ද ඒ ‘තතො සා එව පූජනා සෙයො’ යි යොජනු.”¹⁷

සාරසුදීපනියේ ග්‍රන්ථ අරමුණ ප්‍රකාශ කරණ කතුවරයා ටීකාවන් රචනා කරන්නේ ගණධීපදයන්හි පවත්නා ගැටලු කිහිපයක් නිසා බව පැහැදිලි කරයි.

- “චිනයට්ඨකථායාහං - චිනයසාරසුදීපනිං,**
- කර්ස්සාම් සුවිඤ්ඤෙයාං - පරිපුණ්ණං අනාකුලං.**
- පොරාණෙහි කතං යං තු - ලීනත්ථපකාසනං,**
- න තං සබ්බත්ථ හික්ඛුතං - අත්ථං සාධෙති සබ්බසො,**
- දුවිඤ්ඤෙයාසභාවාය - සීහළාය නිරුක්තියා,**
- ගණධීපදෙසු නෙකෙසු - ලිබ්බං කිඤ්චි කත්ථව්,**
- මාගධිකාය භාසාය - ආරහිත්ථාපි කෙනව්,**

භාසන්තරෙහි සම්මිස්සං - ලිඛිතං කඤ්චිදෙව ච,

භාසන්තරං තතො හිත්වා - සාරං ආදාය සබ්බසො,

අනාකුලං කරස්සාමි - පරිපුණ්ණචිනිච්ඡයං.”

පෞරාණිකයන් විසින් කරන ලද ගණධීපදාගත අතීතවරණයන් සිංහල භාෂාවෙන් ලියා ඇති බැවින් දේශාන්තර හික්ෂන්ට ඉන් පලක් නොවීමත්, පාලියෙන් ලියන ලද තැන්වල එය විවිධ භාෂාවන්ගෙන් මිශ්‍ර වී තිබීමත් මෙහි දැක්වෙන හේතූන් ය. තමන් පරිපුණ්ණ, සුවිඥෙය හා අනාකුල ටිකාවන් ලියන්නේ ගණධීපදයන්ගේ අපරිපුණ්ණ, දුර්විඥෙය හා ආකුල ලක්ෂණ නිසා බව මින් ගම්‍යමාන වේ. පොළොන්නරු යුගය වන විට මූලාශ්‍රයන් ලෙස ගණධීපදයන්ගේ විශ්වසනීයත්වය පිළිගැනීමට ලක් වුවත් ඇතැම් විට ඒවා ප්‍රශ්න කිරීමට ලක් වූ බව මින් පෙනේ. පාලි සාහිත්‍යය ඉතිහාසය විශ්ලේෂණයේ දී එය යුග වශයෙන් බෙදා දැක්වීමට නිෂ්ඛායක කිහිපයක් භාවිත කරනු ලැබේ. ඉන් විශේෂ අනුව යුග වශයෙන් ගෙන බෙදා දැක්වීම ඉන් එක් ක්‍රමයකි. ඒ අනුව පොළොන්නරු රාජධානි සමය දක්වා පාලි සාහිත්‍යය පහත දැක්වෙන අයුරින් යුග පහකට බෙදා දැක්විය හැකිය. **1. ත්‍රිපිටක යුගය, 2. පශ්චාත් ජේටක ප්‍රාග් අට්ඨකථා යුගය, 3. අට්ඨකථා යුගය, 4. පශ්චාත් අට්ඨකථා ප්‍රාග් ටිකා යුගය, 5. ටිකා යුගය,**

මින් දෙවන හා සිවුවන යන යුග ඊට පසු එළඹී යුගයන්හි සාහිත්‍යය පෝෂණය කළ කෘති සම්පාදනය වූ යුග ලෙස හඳුනා ගැනේ. පාලි අට්ඨකථාවන්ට ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය වූයේ සීහළට්ඨකථාවන් ය. සීහළට්ඨකථාවන් පෝෂණය වූ යුගය පශ්චාත් ජේටක ප්‍රාග් අට්ඨකථා යුගය යි. ලක්දිව භාණක පරම්පරාවන් මෙවක සක්‍රීයව පැවතියාට සැක නැත. මෙම යුගයේ බෞද්ධ සාහිත්‍යය ව්‍යාපාරය පසු ව එළඹී යුගයේ අධිපති බවට පත් සාහිත්‍යයේ සම්භවයටත් පෝෂණයටත් අනුපමේය ලෙස දායක වූ බව පැහැදිලි ය. එනම් පාලි අට්ඨකථාවන්ගේ ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය හෙළටුවා ප්‍රමුඛ ඉහත දැක් වූ යුගයේ රචිත කෘතීන් ය.¹⁸ මෙම ලක්ෂණය ම පශ්චාත් අට්ඨකථා ප්‍රාග් ටිකා යුගය සහ ටිකා යුගය යන පාලි සාහිත්‍යයේ සුවිශේෂ යුගද්වයටත් පොදු වීම අපූරු ලක්ෂණයකි. එනම්, ‘පශ්චාත් අට්ඨකථා ප්‍රාග් ටිකා කෘති’ මගින් ටිකා පෝෂණය වීමත්, ටිකාවන්ගේ ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය උක්ත යුගයේ කෘතීන් වීමත් ය. පාලි ටිකාවන්ට ගණධීපද සාහිත්‍යයේ දායකත්වය ඉහත ද දැක්වුණු අයුරින් වෙනත් කිසිදු මූලාශ්‍රයකට නොදෙවෙති ය.¹⁹ පාලි ගණධීපද ප්‍රභවය වූයෙන් වැඩි ගියේත් බොහෝ පාලි ටිකාවන් රචනා වීමට පෙර ය. ඒ අනුව පාලි ගණධීපදයන් අයත් වන්නේ අටුවාවන්ට පසු ටිකාවන්ට පෙර යුගයට බව පැහැදිලි බැවින්²⁰ ශ්‍රී ලංකාවේ පාලි ගණධීපද සාහිත්‍යය පශ්චාත් ටිකා කෘති විශේෂයක් ලෙස හඳුනා ගැනීමට අපට එකඟවිය නොහැකි ය.²¹ පාලි ටිකා ලාංකේය බෞද්ධ අධ්‍යයනයන් වෙත ළඟා වීමට කලක් ගත වූ අතර, එම කාලය තුළ පාලියෙන් මෙන් ම සිංහලෙන් ද ගණධීපද සාහිත්‍යය පෝෂණය විය. පොළොන්නරුවේ ටිකාවන් සඳහා ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය වූ ගණධීපද ටිකාවන් බහුල භාවිතයට පත්වීමත් සමඟ අටුවාවන්ගෙන් පසු හෙළටුවාවන්ට සිදුවූවක් මෙන් අභාවිතයට පත්වීමෙන් ස්වභාවිකව කීර්තිශේෂභාවයට පත් වූ බව පෙනේ.

විනය ගණධීපද පාලියෙන් රචනා වූ බව ඉහත දැක් වූ සාරස්ථිපතී පාඨයෙන් පෙනේ. ‘පටිසම්භිදාමග්ග ගණධීපදය’ සූත්‍ර අටුවාවන්ට කළ ගණධීපදන්ට උදාහරණයකි.²² අභිධම්මට්ඨකථාවට ද සිංහල ගණධීපදයක් වූ බව සාරස්ථිපතීය²³ කියයි. මහාවංසට්ඨකථාවට ලියූ ගැටපදය වංසකථා සාහිත්‍යයට ගැටපද ලියැවුණු බවට සාධකයකි.²⁴ විසුද්ධිමග්ග ගණධීපදය දැනටමත් පළ වී ඇත.²⁵ මෙලෙස ව්‍යවහාරයේ පැවති සෑම පෙළ පොතකටම ගණධීපද ලියැවුණු බව සිතිය හැක. මහාවායී ලීලී ද සිල්ලා සඳහන් කරන්නේ පාලියෙන් ගණධීපද සකස් වන්නට ඇත්තේ විනය අටුවාවන්ට පමණක් බව ය. මුල් නිකායත්‍රය අටුවාවන්ට සැපයී තිබූ පාලි ටිකාවන් ප්‍රාමාණිකත්වයෙන් ගැනීමෙන් එම අටුවාවන්ට පාලි ගණධීපද සම්පාදනය නොවූන ද විනයටිකාවන් සම්පාදය වූයේ පසුකාලීනව බැවින් ඊට පූර්වගාමීව විනයගණධීපද සම්පාදනය වූ බව ඇය සිතයි.²⁶ එම සිංහල ගැටපදයන්ගේ අතීතභාවය ක්‍රමය මහාවායී

සන්නස්ගල විසින් පහත දැක්වෙන ලෙස හකුළුවා දක්වා තිබේ. ඒ සියල්ලම පාලි ගණධීපදයන්ට ද පොදු නොවේ. එහෙත් සමස්තයක් වශයෙන් ගණධීපද අස්ථවණ්ණා ක්‍රමය පිළිබඳ යම් අදහසක් මතුකර ගැනීමට ඒවා උපකාරී වේ.

1. පාලි පදයට සිංහල අස්ථිය පමණක් පැවසීම,
2. පාලි පදයට පාලියෙන් බිඳගත් පාලිහුරු වචනකින් අරුත් දීම,
3. පාලි පදයට පාලියෙන් අරුත් දීම,
4. පාලි පදයට විග්‍රහ වාක්‍යය පමණක් අරුත් වශයෙන් දීම,
5. පාලි පදයට සකු මිශ්‍ර වචනයකින් අරුත් දීම,
6. පාලි පදයට පදාස්ථ පවසා අභිප්‍රායාස්ථිය පැවසීම,
7. පාලි පදයට අරුත් කියා එහි ධාතුව සකුවෙන් පෙන්නීම,
8. පාලි පදයට අරුත් පවසා එහි ව්‍යාකරණ විභාග දැක්වීම.²⁷

පාලි ගණධීපදයන් සම්ප්‍රදාය තුළ සුභාවිත මූලාශ්‍රය බවට පත්වීමත් සමඟ ඊට ද පරිවාර අස්ථිකථන සාහිත්‍යයක් සංවර්ධනය වූ බව සිතිය හැකි සාධක අපට හමු වේ. මහාවංසටීකාව දක්වන පරිදි ගණධීපදවණ්ණනා²⁸ යනු එම කෘතීන් ය.

පාදක සටහන්

1. ගණධීපද: චූලගණධීපද, මජ්ඣිමනිකාය, මහාගණධීපද, මහාබෝධිවංසගණධීපදය, ජාතකට්ඨකථාගණධීපදය. ගැටපද: උමංදා ගැටපදය, කඬ්ඛාච්චරණී ගැටපදය, කාව්‍යසේකර ගැටපදය, රූපසිද්ධි ගැටපදය, විනය ගැටපදය, පරිවාර ගැටපදය.

පදානුමුඛ: ඇණවුම් පදානුමුඛය, කුසුම පදානුමුඛය, දහමිගැට පදානුමුඛය, රුවන්සූත්‍ර පදානුමුඛය, වෙසතුරු ගාථා පදානුමුඛය.

පරිකථා: මහාබෝධිවංස පරිකථා

පිටපොත්: කඬ්ඛාච්චරණ පිටපොත, කසයින් පිටපොත, කැලි පිටපොත, සිලි පිටපොත.

සත්‍ය සන්නව්‍යාධාර: අටදා සන්නය, අටුවා සන්නය, අභිධම්මානුමුඛ සන්නය, සිංහල සාහිත්‍යවංශය, පුරුෂවිඛණ්ඩාර සන්නස්මූල, කොළඹ. 1964.පි.785.

2. සුමමගල ශබ්දකෝෂය, වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, කොළඹ, 1963. පි.319

3. එම. පි 331.

4. දහමිපියා අටුවා ගැටපදය, ශෝධකවරු: මැදඋයන්ගොඩ විමලකීර්ති ස්ථවිර, නෑහින්තේ සෝමන්ද ස්ථවිර, කොළඹ. 1967: සංස්. ඩී.බී. ජයතිලක, කොළඹ. 1932.

5. සංස් ඩී.බී. ජයතිලක, කොළඹ. 1932.

6. සංස්. රත්මලානේ ශ්‍රී ධර්මාරාම ස්ථවිර, පැලියගොඩ.

7. මීට අතිරේකව පුරුෂවිඛණ්ඩාරයාගේ බණ්ඩහාල ජාතක අටුවා ගැටපදය, උමංදා ගැටපදය, ශ්‍රේණික ජාතක ගැටපදය, රුවන් සූත්‍ර අටුවා ගැටපදය, දෙමළ ජාතක ගැටපදය, විනය ගැටපදය, රූපසිද්ධි ගැටපදය, යන සිංහල ගැටපද පිළිබඳව ද දැක්වේ. බලන්න සිංහල සාහිත්‍යය. ආනන්ද කුලසූරිය, මහරගම. 1963. පි.72.

8. සිංහල සාහිත්‍යවංශය, පුරුෂවිඛණ්ඩාර සන්නස්මූල, කොළඹ. 1964. පි.57.

9. එම,

10. Ganthipada in Encyclopaedia of Buddhism (=EB), N.A. Jayawickrama, vol.v., Fascicle 2, pp.309-311.

11. සාරසංදීපනී. පි.7.

12. ඉහත අංක හතර පාදක සටහන් බලන්න.

13. සිංහල පරිවර්තනය සහිත සාසනවංසදීප මහාකාව්‍යය, සංස්. අනුන්තල්ලේ විමලනන්දිනිස්ස නාහිමි. කොළඹ. 1992. පි.130

14. Upasakajanalankara (ed.) Introduction, H. Saddhatissa Thera, PTS,

15. බලන්න, Studies in Philosophy and Literature of Pali Abidhammaika Buddhism, Alosius Peiris, Colombo, 2005. pp.1-23.

16. සිංහල සාහිත්‍යය, ආනන්ද කුලසූරිය, මහරගම. 1936. පි. 71-94.

17. ධම්මපියා අටුවා ගැටපදය, සංස්. මැදඋයන්ගොඩ විමලකීර්ති ස්ථවිර, නෑහින්තේ සෝමන්ද ස්ථවිර, කොළඹ, 1967. පි. 159.

18. පශ්චාත් ජෛටක ප්‍රාග් අට්ඨකපා යුගයේ පාලි සාහිත්‍යය, ඔලිවර් අබේනායක, ප්‍රාචීන භාෂා පිළිබඳ සම්මන්ත්‍රණය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය.

19. සාරාජ්ජිපනියෙහි ගණධීපද පිළිබඳ සඳහන් 77 ක් පමණ වන බව සඳහන් වේ. *Diganikayatthakatha tika Linattavannana (DAT), Prof. Lily de Silva, PTS, 1970, p. xxxiv.*

20. බලන්න *DAT, PP. xxxi-xli*

21. "පාලි අටුවා පෙළ සෙයින් මෙරට නිකුත් පිළි ගැනීමෙන් පසු ඒවා ඉගෙනීම සඳහා නවක පක්‍ෂය මෙහෙයවුනාට සැක නැත. එසේ ඉගෙනීමේදී අමාරු තැන් පැහැදිලි කරලීමට පාලියෙන්ම ටීකා-අනුටීකා ගණධීපද ලියවීමට ද ඇරඹී තිබේ." සිංහල සාහිත්‍යවංශය පුස්තකාල සන්නස්ගල, 1964, කොළඹ, පි. 40.

22. "තනු පටිසම්භිදා ගණධීපදේ ඉදං චුත්තං", සාරාජ්ජිපනී, පි. 88.

23. "අභිධම්මට්ඨකථාය ලිඛිත සිහලගණධීපදේ පන ඉදං චුත්තං", සාරාජ්ජිපනී, පි.65.

24. මහාවංසටීකා, පි. 96.

25. පාලි සාහිත්‍යය, පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමි. 1963. අම්බලන්ගොඩ. පිටු 429-431. පී.වී. බාපත් මහතාගේ සහ පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියන්ගේ මෙහෙයවීමෙන් මෙම ගණධීපදයෙහි පුස්තකාල පිටපත් සොයා ගන්නා ලද්දේ බුස්සේ සුද්ධිනාරාමය, මාදම්පේ නිග්‍රෝධාරාමය සහ පින්වත්තේ සද්ධම්මාකර යන විහාරස්ථානවලිනි. මෙහි කතුවරයා බුරුමයේ ඡප්පට හිමියන් යැයි පිළිගැනෙන අතර ග්‍රන්ථය ගුප්තසාරාජ්ජිපනී විසුද්ධිමග්ග ගණධීපදය ලෙස හැඳින්වේ.

26. *The Introduction, Dighanikayatthakathatika Linattavannana (DAT), Prof. Lily de Silva, PTS, 1970, pp. xxxvi-xxxviii.*

27. එම, 66 පිටුව.

28. සො ගතොති ගණධීපදසුවණ්ණනායං චුත්තං, මහාවංසටීකා. පි.95. *The Gantipadavannana was obviously a glossary to the mahavamsa, different words and phrases, and perhaps also giving notes on various passages. Vamsatthappakasini-Mahavamsatika, ed. G.P. Malalasekara, Introduction quoted in Dat introduction.*